

Amèrica Llatina: miracle o m...

En els últims anys, Amèrica Llatina ha iniciat un creixement posat en dubte per les crisis dels organismes internacionals. Els caps d'estat de la regió parlaran el 9 de novembre a l'Illa Margarita.

El president dels Estats Units, Bill Clinton, acabava fa un parell de setmanes una gira sud-americana. El president del govern espanyol, José María Aznar, participarà en la cimera iberoamericana de l'illa Margarita en els dies vinents. La UE té prevista una cimera amb els mandataris llatinoamericans en els pròxims mesos. No és cap casualitat. Amèrica Llatina mostra unes condicions econòmiques òptimes per a la inversió i el comerç en el moment de la globalització i ni nord-americans ni europeus

volen ser els últims a arribar-hi. L'oferta nord-americana es basa en la creació d'una àrea de lliure comerç continental el 2005. Però Clinton s'adona que això va passar massa llarg i en tornar a Washington ha insistit als congressistes perquè li aprovin un mecanisme de negociació ràpida que li permeti fer acords parcials d'aquí al 2005. I és que la competència europea ve per davant negociant un tractat amb Mercosur, amb Mèxic i amb Xile, alhora que té importants acords de cooperació al desenvolupament a Centramèrica i el Carib. Segons les últimes xifres de la Comissió Econòmica per Amèrica

5-8 de novembre
Societat Coral El Micalet

València

Lleida
València
Barcelona
Perpinya
Tarragona
Palma
Girona

organitza:
A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

Mostra de Revistes en català 1997

La dècada perduda

El 1980 la renda per càpita mitjana a l'Amèrica Llatina era de 2.719 dòlars anuals. Deu anys després aquest indicador havia baixat fins els 2.447 dòlars en una evolució negativa que va inspirar el concepte de "dècada perduda".

L'origen d'aquests problemes, cal situar-lo en la coincidència d'un endeutament excessiu facilitat per l'abundància de petrodòlars a la banca internacional i l'adopció de mesures polítiques monetaristes als Estats Units amb l'arribada de Ronald Reagan al poder el 1980.

La sobtada alça en els tipus d'interès dels Estats Units per ajustar la pròpia economia seguint les receptes de l'escola d'economistes de Chicago va tenir efectes fora de les fronteres amb la multiplicació immediata del deute dels països en desenvolupament. Els 257 mil milions de dòlars de deute llatinoamericà del 1980 es van convertir en 474 mil set anys més tard.

Els governs van mirar de respondre al problema amb l'augment dels aranzels a les importacions, la creació de tipus de canvi múltiples o l'emissió de moneda per substituir el finançament que ja no arribava de l'exterior. El resultat va ser una espiral inflacionària que va allunyar encara més la confiança dels inversors internacionals en uns països estructuralment de-

pendents de l'exterior.

La incapacitat per afrontar el pagament del deute va fer entrar en funcionament el Fons Monetari Internacional, l'organisme encarregat de garantir que els països membres siguin capaços de complir les seves obligacions exteriors. L'FMI atorga crèdits per equilibrar la balança de pagaments, però els condiona al compliment d'unes mesures econòmiques que assegurin que el país continuarà pagant en el futur.

La recepta de l'FMI per aquests casos és la de l'ortodòxia monetària: els governs han d'equilibrar els pressupostos, devaluar la moneda i desmuntar els sistemes de protecció del mercat interior reduint dràsticament els aranzels.

L'adopció d'aquesta mena de mesures polítiques va tenir diferents moments. Els precursors van ser Xile i Bolívia a mitjan anys 80. El primer dels tres gegants llatinoamericans no va seguir la línia fins que Mèxic va fer el pas el 1989. L'Argentina s'hi va afegir l'any següent i el Brasil, el 1994. La resta s'hi va anar sumant progressivament. **G. T.**

ricà de Desenvolupament, les tres quartes parts dels llatinoamericans pensen que la pobresa ha augmentat en la dècada dels 90 i el 61% creu que el seu país no progressa.

I és que es fa difícil de creure que la retallada de les subvencions als productes bàsics, la dràstica reducció de la despesa pública per aconseguir l'equilibri pressupostari, la privatització d'empreses públiques i la consagració d'una bona part del pressupost nacional a pagar el deute extern no augmenti l'abisme que separa les classes populars de les elits econòmiques.

Segons les dades del BID, la pobresa a la regió llatinoamericana s'ha estabilitzat al voltant dels 150 milions de persones des del començament dels 90. Una xifra que contrasta amb la que dona la CEPAL, que situa el nombre de pobres al continent en 210 milions.

Seixanta milions de persones s'escolen de les estadístiques probablement per causa de definicions de pobresa diferents, que obeeixen a òptiques diferents sobre el govern de l'Amèrica Llatina.

El BID pren les decisions pensant en el capital del banc, que es troba en mans de cada país membre, i els EUA en tenen la majoria amb el 30%, seguits de l'Argentina i el Brasil amb un 10% cadascun, i on també hi ha l'estat espanyol, amb un 1,9%. La CEPAL, en canvi, és una institució nascuda al si de l'Assemblea General de l'ONU, on cada país té un vot.

Del panorama actual de l'economia llatinoamericana, se'n destaca el retorn al creixement moderat després de la recessió viscuda per Mèxic i l'Argentina a conseqüència de la fugida de capitals estrangers en allò que se n'ha dit "efecte tequila". El pes d'aquests dos països en el PIB regional arriba gairebé al 40% i el seu retorn al creixement ha determinat clarament la millora del resultat del conjunt.

D'aquesta manera, el 1995 podria passar com un parèntesi en la represa del creixement moderat experimentada a la regió des de començament de la dècada i que va tenir el seu millor any el 1994, amb un creixement del 5,3%. La

1996	PIB	INFLACIÓ	DEUTE EXTERN	ATUR	ANALFABETISME	ESPERANÇA DE VIDA
Argentina	3%	1,5%	96.531	17,2%	3,8%	72,3
Bolívia	4,5%	10%	5.464	3,5%	16,9%	59,7
Brasil	3%	15%	156.551	5,7%	16,7%	66,6
Colòmbia	3,5%	20%	22.812	11,4%	8,7%	69,5
Costa Rica	0,5%	13,5%	3.584	-	5,2%	75,3
Equador	2,9%	23,9%	14.555	-	9,9%	69
El Salvador	3,5%	11%	2.365	7,5%	28,5%	66,7
Guatemala	3%	11%	3.059	-	44,4%	65,3
Haití	2%	20,5%	996	-	55%	56,9
Hondures	3%	30%	4.536	6,3%	27,3%	68,1
Mèxic	3,8%	32,5%	168.497	5,7%	10,4%	71
Nicaragua	5%	13%	11.349	16,1%	13%	67
Panamà	2,2%	0,9%	8.049	16,4%	9,2%	73,1
Paraguai	3%	10%	2.238	-	7,9%	70,2
Perú	2,8%	11,5%	26.653	8,7%	11,3%	66,2
Rep. Dominicana	5,7%	6,2%	4.080	-	17,9%	69,9
Uruguai	3,8%	30%	4.889	12,6%	2,7%	72,5
Veneçuela	-1,1%	95,1%	38.088	11,9%	8,9%	71,9
Xile	7%	6,5%	20.877	7,2%	4,8%	74

Dades de l'informe anual del BID 1997 i CEPAL. Deute extern en milions de dòlars. Esperança de vida en anys.

CEPAL avisa que la crisi va constituir "un advertiment dels perills d'un dèficit comercial creixent i d'una excessiva dependència dels capitals externs de curt termini".

Una de les frases que més agrada pronunciar als actuals responsables de l'economia llatinoamericana és la idoneïtat de molts dels països de la regió per qualificar en els criteris de la UE dissenyats pel Tractat de Maastricht. L'equilibri pressupostari ha estat un dels dogmes imposats a la regió en els últims anys i la mitjana del dèficit públic és de l'1,5% amb sis països que tenen equilibri o superàvit pressupostari. Una situació ben diferent de la que es viu a Europa i que és producte de la disciplina fiscal imposada pel FMI en els últims anys.

La inflació ha estat l'enemic públic número u en el procés d'ajustament econòmic viscut en els últims anys i avui l'Argentina pot presumir de tenir una inflació de l'1,5% el 1996. La resta de països es divideix entre els que tenen una inflació per sota del 10% i els que la superen amb escreix, tot i que cap ni un depassa la marca del 100%. I això quan tot just el 1994 Brasil encara tenia una inflació superior al 2.000%.

Però si hi ha un criteri de convergència que a Amèrica Llatina no es compleix és el de l'endeutament. La veritat és que s'ha deixat de parlar del problema del deute extern llatinoamericà quan ha deixat de ser un maldecap dels bancs occidentals, quan han tingut la certesa que cobriarien. Perquè el problema subsisteix per als pobles llatinoamericans, que veuen esmunyir-se cada any parts substancials dels recursos del país en el pagament d'aquest deute.

Aquest deute continua creixent. Segons les dades provisionals del BID, el 1996 el deute extern d'Amèrica Llatina va arribar a 603.693 milions de dòlars en comparació amb els 575 mil del 95 o els 500 mil del 1993. En part, l'augment del deute extern s'explica pel retorn dels capitals exteriors al deute a curt termini d'economies com la xilena o la mexicana. Però no hi ha qui negui que el gruix del deute acumulat en les últimes

dècades a causa de l'increment dels tipus d'interès als EUA i a Europa a principis dels 80 (vegeu requadre) es manté en els comptes dels països llatinoamericans.

Líders en desigualtats. Els cost social de les reformes econòmiques dels últims anys és la gran qüestió en una regió que continua essent la que té les diferències més grans entre rics i pobres. El cas de l'Argentina és un bon exemple pels més crítics. Per reduir la inflació a l'1,5% es va fer un ajustament econòmic que va portar l'atur d'un 10% a prop d'un 20% en qüestió d'un any.

La mitjana regional de desocupació ha augmentat d'un 7,5% el 1990 a un 7,7% el 1996, tot i que les situacions difereixen molt segons els països. En aquest mateix període la població va passar de

L'equilibri pressupostari i el pagament del deute no deixen gaire marge a les reformes estructurals a l'Amèrica Llatina.

420 a 469 milions de persones, un augment massa elevat per a la moderació del creixement econòmic.

Però si la població va créixer més de pressa que l'economia i no va ser possible la reducció de l'atur, els llocs de treball creats tampoc no van mostrar-se gaire a l'alçada. Segons l'Organització Internacional del Treball, un 84% de l'ocupació creada va ser en el sector informal, allò que a Espanya en diuen economia submergida.

El moderat creixement sostingut iniciat a principi dels noranta ha aconseguit reduir la pobresa d'un 41% a un 39% de la població, però encara és lluny del nivell del

35% de principi dels anys vuitanta.

Per la CEPAL aquesta disminució de la pobresa és insatisfactòria i l'atribueix a la moderació del creixement, que ha estat d'un 3% anual, quan la Comissió estima imprescindible un creixement del 6% anual per superar els retards socials i tecnològics. Segons aquesta visió, els sectors més pobres de la població aconseguirien amb més facilitat captar una part de la riquesa creada a través d'una feina o un petit negoci quan el creixement és més accelerat. Per contra, quan el creixement és moderat la riquesa creada tendeix a concentrar-se en els sectors més afavorits.

Els responsables del BID afirmen que sense les reformes econòmiques les desigualtats haurien augmentat més i fan un càlcul segons el qual l'ingrés per càpita seria un 20% inferior a l'actual si s'hagués seguit la línia anterior.

La visió del BID és entusiasta i la de la CEPAL és cautelosa i optimista, però totes dues institucions assenyalen importants reptes pel futur que comencen per dedicar més esforç a l'educació, per uns, i a les reformes estructurals de l'economia, per altres. El problema és que l'equilibri pressupostari i el pagament del deute extern no deixen gaire espai a aquestes orientacions polítiques que, en tot cas, s'aplicaran lentament.

Gil Toll

Segons una enquesta del BID, les tres quartes parts dels llatinoamericans pensen que la pobresa ha augmentat en la dècada dels 90. El cost social de les reformes econòmiques dels últims anys és la gran qüestió en una regió que té les diferències més grans entre rics i pobres.